

DOLEŽAL, Tomáš: Vývoj česko-lichtenštejnských vztahů po roce 2000. Diplomová práce předložená k obhajobě na katedře německých a rakouských studií IMS UK-FSV, Praha 2016, 104 s. + přílohy.

Předložená diplomová práce se věnuje tématu, které sice na první pohled nepředstavuje některou z klíčových tras české zahraniční politiky (což se ovšem nedá zcela říci o perspektivě jejího lichtenštejnského partnera), nicméně se nabízí jako zajímavý *test case*, resp. indikátor stavu české zahraničně-politické mysli a kultury a jako reflexní plocha, na níž se koncentrovaným způsobem promítají střety pragmatických zájmů, historických reminiscencí a konkrétních právních a historických hypoték, zděděných z minulosti, poznamenané radikálními revizemi a zvraty uplynulého 20. století. Při zadání tématu a formulaci dílčích výzkumných otázek autor vědomě navazoval, a to i chronologicky, na již před časem na tomto ústavu obhájenou a často citovanou (i ve výstupech česko-lichtenštejnské komise historiků) práci Jany Pinterové k česko-lichtenštejnským vztahům v 90. letech (2000).

Teritoriální vymezení práce a enumerace jednotlivých aktérů a faktorů nejsou ani v tomto případě snadnou záležitostí. V případě česko-lichtenštejnských vztahů nejde o klasický bilaterální vztah středního a velmi malého (leč ekonomicky významného) státu, a tudíž i případná aplikace některé z teorií mezinárodních vztahů je možná jen se značnou licencí. Autor se sice pokusil využít např. teorii asymetrických dyád H. Neuholda a H. von Riekhoffa, kdysi relativně úspěšně využitou pro charakteristiku vztahů mezi SRN a Rakouskem, resp. USA a Kanadou, nicméně zde je základní vztahový půdorys jiný: vedle České republiky (se stínem závazků a ambicí bývalého Československa v zádech) a Lichtenštejnského knížectví je zde navíc relativně autonomní a vlivný subjekt lichtenštejnského knížete a lichtenštejnského knížecího domu, pevně ukotvený v tradičních evropských politických elitách a historicky spjatý nejenom s Českou republikou, Rakouskem, Německem a Švýcarskem (a státními útvary, jež jim jako moderním státům předcházely), nýbrž i konkrétními regiony v České republice, kde rod Lichtenštejnů vlastnil rozsáhlý majetek a jejichž dějiny jsou s Lichtenštejnem neoddelitelně propojeny. Tato mnohotvárná a neobvyklá podoba a struktura vzájemných vztahů se odráží i ve složení a v pracovních úkolech Česko-lichtenštejnské komise historiků (vznikla po znovunavázání diplomatických styků v roce 2009), kde si potřeba komplexního obrazu vyžádala nasazení pestré škály odborníků, od medievistů a historiků šlechty až po právníky, odborníky na soudobé dějiny a historiky umění.

Úkol zmapovat česko-lichtenštejnské vztahy v období 2000-2015 tedy nebyl pro autora snadný od samého počátku. Při zadání tématu navíc nebyly známy všechny výsledky práce společné komise historiků, které se překvapivě zabývaly i tímto nejnovějším obdobím, byť jen v oboustranně přijatelné zkratce (zde zejména Václav Horčíčka, Roland Marxer, Susanne Keller-Giger a Rupert Quaderer), která měla především stručně přiblížit odlišné právní pozice obou stran ke konfiskacím lichtenštejnského majetku v 1. pozemkové reformě po vzniku ČSR, resp. po r. 1945 na základě aplikace tzv. Benešových dekretů i na občany Lichtenštejnského knížectví (vedle vládnoucího knížete se jednalo o dalších 37 osob; ti se ovšem na rozdíl od oprávněných občanů Švýcarska a Rakouska nedočkali žádných kompenzací). Sledované období je však pro dané téma velmi důležité: série soudních nálezů v kauze tzv. Velké vápenky, týkající se obrazu nizozemského mistra P. van Laera v majetku ČR, který byl předběžně zabaven v Německu v r. 1991 jako domněle lichtenštejnský majetek (kauza měla precedenční charakter i v otázce tzv. Benešových dekretů), byla zakončena až u

Evropského soudu pro lidská práva ve Štrasburku (2001) resp. u Mezinárodního soudního dvora v Haagu (2005). Předchozí německé judikáty, včetně nálezu Spolkového ústavního soudu v Karlsruhe v r. 1997, však měly pro ČR širší význam. Německé soudy totiž deklarovaly svoji nepřislušnost pro tuto kauzu a znovu tak potvrdily účinnost „pozapomenuté“, malé smlouvy „1+3“ mezi SRN a západními mocnostmi z 28. 9. 1990, která ponechala – i pro sjednocené Německo – v platnosti ty části tzv. Převodní smlouvy z r. 1952 (zde čl. 3, odst. 1 a 3. VI. části smlouvy), jež zakazují SRN vznášet námitky proti opatřením, které byly provedeny za účelem konfiskace „německého nebo jiného majetku“ za účelem válečných reparací na základě válečného stavu (atd.) a které znemožňují projednávat před německými soudy s tím související žaloby. Na rozdíl od zmíněných komisionálních výstupů věnuje Tomáš Doležal této kauze velkou pozornost (i jednotlivým nálezům), byť tak činí – poněkud nelogicky – ve formě exkurzu. Jednalo se přitom o zcela klíčový bod zvratu ve vzájemných vztazích, který bylo záhodno propojit s dalším vývojem vztahů směrem k pragmatičtějšímu postoji.

Jinak lze samozřejmě namítnout, že v deskriptivní části práce, která jen bilancuje frekvenci jednání či „návštěvní“ diplomacii, se leccos dubluje s některými výše uvedenými příspěvky. Ty však nebyly v době zadání tématu známy a z obecného programu práce komise její věcné směřování až do aktuální současnosti nutně nevyplývalo. Také partie týkající se hospodářství a politického systému Lichtenštejnska a dopadů poslední ústavní novely nemusí být na první pohled zdůvodnitelné, alespoň ne v daném rozsahu. Pro charakteristiku takto neobvyklého zahraničně-politického aktéra (při aplikaci liberálního přístupu v teorii mezinárodních vztahů) je však tato pasáž užitečná, neboť lépe vymezuje domácí limity knížecích zahraničně-politických aktivit. Ve vztahu k ČR je sice lichtenštejnská vláda ke knížeti loajální a podporuje jeho požadavky, nejedná se však – i vzhledem k proměnám stranicko-politické scény – o loajalitu zcela automatickou a bezvýhradnou, jak jsme tomu byli svědky ještě před několika desetiletími.

Práce byla zpracována na základě poměrně reprezentativního, nikoliv ovšem vyčerpávajícího korpusu pramenů a literatury. Pro období 2000–2015 lze samozřejmě stěží počítat s archivním materiálem stricto sensu (zde ovšem mají pro starší období velké rezervy i výstupy bilaterální komise, asi i díky jazykovým limitům některých jejích členů), více však mohlo být využito – podobně jako v případě starší práce Jany Pinterové – expertních interview, které autorovi navrhoval vedoucí práce. Práce T. Doležala je jinak psána jasným a srozumitelným jazykem a její závěrečná téze (v materiálech bilaterální komise spíše potlačená), že po fázi pragmatické spolupráce po r. 2009, zaměřené především na vzájemný dialog a kulturní projekty, vystoupí majetková otázka – nyní již psychologicky a právně více oddělená od „německé“ či „rakouské“ dimenze problematiky tzv. Benešových dekretů a posunutá do bilaterální, praktické politické roviny – postupně a znovu do popředí, zní poměrně přesvědčivě (viz i nedávné nálezy Obvodního soudu pro Prahu 10, které alespoň hypoteticky – byť byly soudem vyšší instance zamítnuty - otevřely cestu k vydání menších částí lichtenštejnského majetku). Možná další politická a právní řešení (např. zřízení společné nadace) jsou nasnadě, žádné z nich ovšem není pro současné české vlády politicky „průchodné“.

Diplomovou práci Tomáše Doležala doporučuji k obhajobě a navrhuji její klasifikaci, samozřejmě v případě přesvědčivé ústní obhajoby, stupněm výborně (1).

V Düsseldorfu 25. ledna 2016

PhDr. Miroslav Kunštát, Ph.D.

